

De Kurfürstendamm

Het Wilde Westen van weleer is nu domein van rijke Russen

[Achtergrond](#) - 18 mei 2011 - Auteur: Katja Geelhoed

De Kurfürstendamm is jarig. 125 jaar geleden reed de eerste tram door de straat, die vervolgens uitgroeide tot de bekendste boulevard van Duitsland. De straat was het kloppend hart van de Berlijnse avantgarde in de jaren twintig, werd verwoest in de oorlog en was de etalage van het kapitalisme in het gedeelde Berlijn. Nu shoppen de rijke Russen er.

Als het aan kanselier Otto von Bismarck had gelegen was de Kurfürstendamm net zo breed geworden als de Champs-Élysées in Parijs. In 1873 gaf hij opdracht tot het uitbouwen van de damweg van Berlijn naar het Grunewald. Die was in de zestiende eeuw aangelegd zodat de keurvorst van zijn stadslot naar zijn jachtslot kon rijden. De 3,5 km lange Ku'damm, zoals de Kurfürstendamm in de volksmond wordt genoemd, werd uiteindelijk met 53 meter maar half zo breed als Bismarck voor ogen had. De grondbezitters wilden zo min mogelijk kostbare bouwgrond opofferen. Op 5 mei 1886 reed de eerste stoomtram door de straat. Deze dag wordt gezien als de geboortedatum van de Ku'damm.

Reisgidsen uit het begin van de vorige eeuw duiden de snel groeiende buurten aan beide zijden van de boulevard in het westen van Berlijn aan met het 'Wilde Westen', memoreert de Berliner Zeitung in een jubileumspecial. De beginjaren van de Ku'damm werden getekend door rijkdom en een bruisend cultureel leven. In 1913 woonden hier 120 miljonairs, en nog eens zoveel in de omliggende straten. Dat maakte Charlottenburg -tot 1920 was dit stadsdeel zelfstandig- tot de welvarendste stad van Duitsland.

De Ku'damm was het toppunt van het moderne leven. Niet alleen de rijken kochten hier dure kleding, zagen revuester Josephine Baker optreden en bezochten de eerste films met geluid, ook kunstenaars voelden zich hier thuis. Legendarisch was het Romanische Café tegenover de Kaiser-Wilhelm-Gedächtniskirche met stamgasten als Bertolt Brecht, Erich Kästner en Alfred Döblin.

Joden verjaagd

Begin jaren dertig kwam er een bruto einde aan deze bloeitijd. Het 'Wilde Westen' was niet geliefd bij de nationaalsocialisten. Een kwart van de bewoners van de

Ku'damm was joods. In september 1931 trokken nazi-knokploegen massaal naar de Ku'damm om daar joden af te tuigen. Na de machtsovername door de nationaalsocialisten in 1933 pasten de nazi's het cultuuraanbod op de Ku'damm systematisch aan hun wensen aan. Veel kunstenaars, intellectuelen en joden werden gearresteerd, anderen emigreerden.

De Tweede Wereldoorlog legde de boulevard ook fysiek in puin. De overblijfselen van de Gedächtniskirche herinneren aan deze verwoesting. De pracht en praal van de eerste jaren van de Ku'damm is nooit meer teruggekeerd. Toch werd de straat één van de belangrijkste plekken van het nieuwe, gedeelde Berlijn.

Al in 1945 waren er weer voorstellingen en films te zien. In 1952 verhuisde het internationale filmfestival Berlinale naar de Ku'damm en gaf de boulevard internationale allure. Na de bouw van de Muur werd de straat het hart van West-Berlijn. Hier kwamen toeristen, vanaf het om de hoek liggende Bahnhof Zoo, naartoe. Hier winkelden en flaneerden West-Berlijners, en bezochten theaters en bioscopen.

Het was ook de plek waar de student Benno Ohnesorg tijdens een demonstratie tegen het bezoek van de Perzische sjah in 1962 werd doodgeschoten en waar zes jaar later studentenleider Rudi Dutschke aan een aanslag op zijn leven ontsnapte. Twee incidenten waardoor de Duitse studentenbeweging radicaliseerde, wat uiteindelijk zou leiden tot het ontstaan van de terreurorganisatie Rote Armee Fraktion.

Etalage van het kapitalisme

De Ku'damm was tijdens de Koude Oorlog, in de stad op het snijvlak van twee systemen, steeds de etalage van het vrije Westen geweest. Dat was ook tot de bewoners van de DDR doorgedrongen. Toen in november 1989 de Muur viel, kwamen Oost-Duitsers massaal naar de Ku'damm. Hier brak in de nacht van 9 op 10 november een groot feest los.

Na de val van de Muur ging het snel bergafwaarts met de Ku'damm. Het hart van de stad verplaatste zich naar het Oosten. Prenzlauer Berg en Mitte waren de buurten waar je moest zijn. Toeristen gingen naar Unter den Linden en de Friedrichstraße om te winkelen. Het oude centrum van West-Berlijn verloor steeds meer trekpleisters. De ene na de andere bioscoop sloot, de Berlinale vond een nieuwe thuisbasis op de Potsdamer Platz en Bahnhof Zoo degradeerde tot station voor regionale treinen.

Maar de Kurfürstendamm geeft niet op. 'Berlins Flaniermeile feiert Comeback' kopte de website van weekblad Der Spiegel deze maand. De straat wordt de

laatste jaren grondig gesaneerd. Investeerders tonen weer belangstelling. Grote merken als Prada en Gucci keren terug. Luxe is de inzet en de clientèle van rijke Russen en andere welgestelden wordt met open armen ontvangen.

Het jubileum van de fameuze straat is gevierd op 5 mei. Tot oktober 2011 is er in de vitrines in de straat een expositie over de geschiedenis van de Kurfürstendamm.

Katja Geelhoed is freelance-journaliste. Ze schrijft voor Duitslandweb regelmatig over Berlijn en Duitse muziek.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/3068/de-kurfurstendamm>